

Portfolio jako nástroj profesního rozvoje

DISTANČNÍ STUDIJNÍ OPORA
pro magisterský studijní program
PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKA

PhDr. Petra Fenyková, Ph.D.

Popis předmětu

- **Předmět:** Portfolio jako nástroj podpory profesního růstu
- **Forma studia:** kombinovaná
- **Rozsah distanční výuky:** 15 hodin
- **Zařazení do výuky:** 1. ročník ZS
- **Forma výuky:** seminář
- **Ukončení předmětu:** zápočet
- **Vyučující:** PhDr. Petra Fenyková, Ph.D.

Stručná anotace předmětu

- Cílem předmětu je představit studentům teoretická východiska profesního, studentského a dětského portfolia. Dále pak také seznámit studenty s možnostmi využívání profesního portfolia učitele i portfolia dítěte v prostředí mateřské školy. Cílem předmětu v této rovině je také to, aby studenti získali kompetence související s tvorbou a vedením svého vlastního portfolia. V druhé rovině předmětu je záměrem předat studentům poznatky související s projektováním a organizací výchovně vzdělávacího procesu v mateřské škole.

Tematické okruhy prezentací

OBLAST PROFESNÍHO ROZVOJE UČITELE:

- **Profesní rozvoj učitele** (determinanty, proměny pojetí učitelské profese, přístupy k podpoře procesů profesního rozvoje učitele)
- **Profesní portfolio učitele** (struktura profesního portfolia, možnosti využívání v edukačním procesu, zavádění profesního portfolia do praxe)
- **Studentské portfolio** (struktura, tvorba, význam)
- **Portfolio dítěte** (typy, možnosti využívání a práce s dětským portfoliem)

OBLAST DIDAKTICKÉ PRÁCE S PORTFOLIEM:

- **Projektování výchovně-vzdělávacího procesu** (organizování, hodnocení, dokumentování)

Jak pracovat s tímto studijním materiálem:

CÍLE VÝUKY

KLÍČOVÁ SLOVA

ZAPAMATUJ SI

ZAJÍMAVOST

**KONTROLNÍ
OTÁZKY**

VYHLEDEJ

DISKUTUJ

PRACUJ SAMOSTATNĚ

PRACUJ VE DVOJICI

PRACUJ VE SKUPINĚ

**ÚKOL S ČASOVÝM
LIMITEM**

PREZENTUJ

NASTUDUJ SI

Oblast profesního rozvoje učitele

TÉMA Č. 1 Profesní rozvoj učitele

determinanty, proměny pojetí
učitelské profese, přístupy k podpoře
procesů profesního rozvoje učitele

Profesní rozvoj učitele

CÍLE VÝUKY

Výukové cíle:

- Představit studentům a studentkám teoretická východiska pojmu profesní rozvoj učitelů.
- Podpořit práci s odbornými zdroji informací.

KLÍČOVÁ SLOVA

- Profesní rozvoj učitele
- Kvalitní učitel
- Efektivita učitele

Učební cíle:

- Definovat pojem profesní rozvoj učitelů.
- Pracovat s odbornými zdroji informací.

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Teoretická východiska pojmu profesní rozvoj učitelů

- profesní rozvoj učitelů (*teachers' professional development*), rozvoj učitele (*teacher development*), profesní rozvoj učitelů (*professional development*)

“Profesní rozvoj učitelů je soubor aktivit vedoucích ke zdokonalování výkonu profese učitele a zkvalitňování výsledků učení žáků. Zahrnuje akce dalších vzdělávání učitelů, vzájemný odborný diskurz mezi pedagogy i samostudium. Systematické hodnocení profesního rozvoje učitele umožňuje, aby se profesní růst promítal do jeho diferencovaného odměňování a kariérního postupu.”

(Starý, 2012, s. 12)

ÚKOL S ČASOVÝM
LIMITEM

VYHLEDEJ

PRACUJ VE DVOJICI

PREZENTUJ

ZAPAMATUJ SI

Profesní rozvoj učitelů v kontextu legislativy

- Další vzdělávání pedagogických pracovníků – Zákon o pedagogických pracovnících č. 563/2004 Sb.
- Vyhledejte v zákoně o pedagogických pracovnících informace, které se vážou k profesnímu rozvoji učitelů. Následně sdílejte svá zjištění s ostatními.

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Efektivita učitele

Vlastnosti efektivních učitelů:

- ***Profesionalita*** (*angažovanost, víra v druhé, respekt*)
- ***Myšlení, uvažování*** (*analytické myšlení, konceptuální myšlení*)
- ***Očekávání*** (*vytrvalost, vyhledávání informací, iniciativa*)
- ***Vedení žáků*** (*flexibilita, akontabilita, zaujetí pro učení*)

(Starý, 2012)

VYHLEDEJ

PRACUJ SAMOSTATNĚ

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Aktuální výzkumy profesního rozvoje

- Najděte aktuální odborný článek zabývající se výzkumem profesního rozvoje. Zpracujte shrnutí a představte hlavní výzkumná zjištění.

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Profesní rozvoj učitele = kvalitní učitel?

- Shulman kritizoval ostrou hranici mezi oborovými znalostmi a obecně pedagogickými znalostmi v přípravě učitelů.
- *Prokázal, že pro efektivitu má klíčový význam, jak učitel dokáže vybírat vhodné tematické celky, metody a formy výuky, včetně vhodných analogií, ilustrací, příkladů, vysvětlení, demonstrací apod.*
- *Definoval pojem “didaktické znalosti obsahu”
= posouzení náročnosti zvládnutí specifických témat pro žáky, porozumění konceptům a miskonceptům apod.*

(Starý, 2012)

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Krauss et al. (2008) definovali 3 hlavní součásti didaktických znalostí:

- Znalosti týkající se učebních úloh
- Znalosti dosavadních znalostí žáků
- Znalosti výukových metod

ZAJÍMAVOST

- Jejich výzkum prokázal, že učitelé s vyšší úrovní didaktických znalostí obsahu vykazují širší repertoár vyučovacích strategií a navozují kognitivně stimulační učební situace.

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Profesní rozvoj učitele = kvalitní učitel?

- Shulman a Shulmanová (2004) charakterizují kvalitního učitele jako šlena profesní komunity připraveného, ochotného a schopného kvalitně vyučovat a současně se na základě svých zkušeností stále učit a zdokonalovat.
- připravenost uskutečňovat vizi školy
- ochotu věnovat své práci dostatek energie a překonávat obtíže
- dobře rozumět zásadám a principům vyučování
- být schopen realizovat komplexní postupy pedagogické a manažerské praxe potřebné k transformaci svých vizí, motive a poznatků do fungující, pragmatické reality

ÚKOL S ČASOVÝM
LIMITEM

VYHLEDEJ

PRACUJ VE DVOJICI

PREZENTUJ

ZAPAMATUJ SI

Jaké jsou závěry o stavu profesního rozvoje učitelů v České republice?

- Pracujte s publikací Starý (2012).
- Vyhledejte odpověď na otázku. Následně sdílejte svá zjištění s ostatními. 15 minut

KONTROLNÍ
OTÁZKY

Kontrolní otázky

- Jak můžeme charakterizovat pojem profesní rozvoj učitelů?
- Jak můžeme definovat kvalitního učitele? Využijte odborný zdroj jako oporu.
- Proč se hovoří o ostré hranici mezi oborovými znalostmi a obecně pedagogickými znalostmi a jak to souvisí s profesním rozvojem učitelů?
- Jakým způsobem je v Zákoně o pedagogických pracovnících ukotven profesní rozvoj učitelů?

Použitá literatura

- Lukášová-Kantorková, H. (2002). *Profesionalizace vzdělávání učitelů a vychovatelů: Sborník Výzkumného záměru organizace VZO: msm 174500001*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta.
- Píšová, M. (2007). *Portfolio v profesní přípravě učitele*. Pardubice: Univerzita Pardubice.
- Starý, K. (2012). *Profesní rozvoj učitelů: podpora učitelů pro zlepšování výsledků žáků*. Praha: Karolinum.
- Syslová, Z. (2017). *Učitel v předškolním vzdělávání a jeho příprava na profesi (I. vydání)*. Brno: Masarykova univerzita.
- Syslová, Z., & Škarková, L. (2015). *Rámec profesních kvalit učitele mateřské školy: hodnoticí a sebehodnoticí arch*. Brno: Masarykova univerzita.
- Tomková, A. (2012). *Rámec profesních kvalit učitele: hodnoticí a sebehodnoticí arch*. Národní ústav pro vzdělávání.
- Vašutová, J. (2004). *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido.

Oblast profesního rozvoje učitele

TÉMA Č. 2 Profesní portfolio učitele

struktura profesního portfolia,
možnosti využívání v edukačním
procesu, zavádění profesního portfolia
do praxe

Profesní portfolio učitele

CÍLE VÝUKY

Výukové cíle:

- Představit studentům teoretická východiska profesního učitelského portfolio a jeho zavádění do prostředí školy.
- Podpořit komunikaci a spolupráci ve dvojici.
- Rozvíjet sebereflektivní dovednosti studentů.

Učební cíle:

- Definovat profesní učitelské portfolio a popsat jeho význam jak samotného učitele, tak pro vedení školy.
- Vést rozhovor na daná témata a dohodnout se na odpovědi na otázky.
- Reflektovat vlastní činnosti v rámci svého studia.

KLÍČOVÁ SLOVA

- struktura profesního portfolio
- možnosti využívání v edukačním procesu
- zavádění profesního portfolio do praxe

Co je to portfolio?

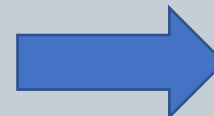
- *teaching portfolio, portfolio assessment, professional portfolio, teacher's portfolio, child's portfolio, student's portfolio, diagnostic – reflective portfolio*
- *profesní portfolio, hodnotící portfolio, reflexivní portfolio, studentské portfolio, žákovské portfolio...*
- „terminologické dobrodružství“

PORTFOLIO – UŽIVATEL „VNĚJŠÍ“

PROSTŘEDEK K
HODNOCENÍ, POZNÁNÍ
ŽÁKA, K DIAGNOSTICE

PORTFOLIO – UŽIVATEL „VNITŘNÍ“

PROSTŘEDEK K
SEBEROZVOJI, K UČENÍ,
SEBEPOZNÁNÍ

Portfolio v prostředí školy

ŽÁKOVSKÉ PORTFOLIO

- vytváří žák
- vybírá a řídí obsah
- volí formu
- reflektuje svou činnost

Cíl – podpora procesu učení, podpora procesů plánování, rozhodování, sebereflexe, rozvoj sebepoznání

PORTFOLIO „O ŽÁKOVÍ“

- vytváří učitel
- vybírá a řídí obsah
- volí formu
- diagnostikuje a hodnotí učební procesy žáka
- CÍL – diagnostika, hodnocení, prostředek k výuce, prostředek k dosahování cílů učitele

PROFESNÍ PORTFOLIO UČITELE

- vytváří učitel
- vybírá a řídí obsah
- volí formu
- reflektuje svou činnost

Cíl – podpora procesů plánování, rozhodování atd., rozvoj sebepoznání, prostředek k profesionalizaci učitele

Profesní portfolio

Soubor materiálů, dokumentů a jiných produktů, uspořádaných podle různých kritérií, realizující se v různé formě, které:

1. odhalují vlastní změny v procesu realizace profese učitelství,
2. nabízí možnost zamyslet se na vlastními didaktickými/pedagogickými postupy,
3. slouží ke zefektivnění a zkvalitnění vlastní práce v edukačním procesu.

ÚKOL S ČASOVÝM
LIMITEM

DISKUTUJ

PRACUJ VE DVOJICI

PREZENTUJ

V jakých profesích se využívá profesní portfolio?

Jaký je význam profesního portfolio?

Co by mohlo být obsahem profesního portfolio učitele?

Jaké jsou benefity a úskalí práce s profesním portfoliem?

Diskutujte ve dvojicích a sepište odpověď na otázku. (15 minut)

Sdílejte své odpovědi a diskutujte je s jinými skupinami. (15 minut)

Jaký je význam profesního portfolio učitele?

- Profesionalizace učitelství.
- Konstrukce vlastního **pojetí výuky**.
- Vede ke schopnosti **teoretické reflexe**.
- Možnost **kriticky zkoumat vlastní činnost**, analyzovat ji, interpretovat ji a hodnotit.
- Možnost přemýšlet a analyzovat co je „za“ mou činností.
- Možnost „odemknout dveře“ k **hlubšímu porozumění činnosti**, chápání souvislostí, příčin a následků.

(Spilková, 2007)

Co by mohlo být obsahem profesního portfolio učitele?

- **Vybrané práce** (projekty, didaktické materiály, pomůcky, prostředky).
- **Dokumenty přímo související s edukační jednotkou** (reflektivní deník, [přípravy na hodiny](#), fotografie, videa, reflexe od kolegů, žáků, studentů).
- **Autobiografický popis profesního vývoje** – eseje, příběhy, myšlenkové mapy, profesní životopis („moje pojetí výuky“, „moje cesta k učitelství“).
- **Recenze a anotace odborné literatury.**

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Možná struktura profesního učitelského portfolia:

1. Strukturovaný profesní životopis

2. Osobní vzdělávací platforma (v této části učitel formuluje osobní východiska, filozofii své pedagogické činnosti, názory a postoje vůči profesi)

3. Plán profesního rozvoje (na základě hodnocení a sebehodnocení stanovené osobní profesní cíle a kroky k jejich dosažení)

(Tato struktura kopíruje strukturu evaluačního nástroje Rámec profesních kvalit učitele, předkládaného v rámci projektu Cesta ke kvalitě řešitelským týmem pod garancí PhDr. A. Tomkové, Ph.D. – Trunda, 2012, s. 10)

4. Dokumenty dokládající naplňování rámce profesních kvalit učitele

- 4.1. Plánování výuky
- 4.2. Prostředí pro učení
- 4.3. Procesy učení
- 4.4. Hodnocení práce žáků
- 4.5. Reflexe výuky
- 4.6. Rozvoj školy a spolupráce s kolegy
- 4.7. Spolupráce s rodiči a širší veřejností
- 4.8. Profesní rozvoj učitele

[**Odkaz na dokument**](#)

VYHLEDEJ

NASTUDUJ SI

PRACUJ SAMOSTATNĚ

Zavádění profesního portfolia

Nastudujte si část dokumentu na stranách 6-7 a odpovězte na otázky:

- **Jakým způsobem je možné učitele motivovat k tvorbě vlastního profesního portfolia?**
- **Jaké největší chyby může vedení školy udělat ve vztahu k zavádění profesních portfolio učitelů?**
- **Existuje něco, co brání/limituje práci učitelů s jejich profesním portfoliem? Co může udělat vedení školy, aby podpořilo práci učitelů s portfoliem?**

Fáze zavádění profesního portfolia

1. Výběr vhodných dokumentů

(autenticita dokumentů, kvalita vs. kvantita)

2. Analýza, reflexe a zamyšlení

- a) Jak se zařazený materiál vztahuje k procesům učení/vyučování?
- b) Jaký vliv může mít na můj profesní rozvoj? Co se z něj mohu naučit nebo dovědět o sobě jako učiteli?
- c) V čem reprezentuje mou práci jako učitele?

3. Rozhovor nad portfoliem

- Co se mi v uplynulém období podařilo?
- Co mne zajímá, co bych rád/a studoval/a?
- Co mne zaujalo na práci mých kolegů/kolegyň?
- Čemu bych se rád/a věnoval/a, abych přispěl/a ke zlepšení chodu školy?
- Co mě zaujalo z dění v pedagogické veřejnosti?
- Co mě zaujalo nebo co jsem četl/a v odborné pedagogické literatuře, v odborném tisku?
- Co mě momentálně tíží v mé práci?
- Vytvořil/a jsem nějaké učební listy, texty, které považuji za zajímavé a prospěšné pro realizaci školního vzdělávacího programu?

4. Formulování plánu osobního rozvoje pro příští období

PRACUJ SAMOSTATNĚ

Seberefektivní “interview”

Zamyslete se a vyzkoušejte si, jak byste odpověděli na tyto seberefektivní otázky (otázky jsou upraveny na vaše studium):

- Co se mi v uplynulém semestru podařilo?
- Co mne zajímá, kterému tématu bych se rád/a věnovala v tomto semestru?
- Co mne zaujalo na práci mých spolužáků/spolužaček (např. prezentace, schopnost diskuse, práce s textem aj.)?
- Čemu bych se rád/a věnoval/a, abych přispěl/a ke zlepšení klimatu v naší studijní skupině?
- Co mě zaujalo z dění v pedagogické veřejnosti? Co jsem slyšel/a zajímavého v médiích týkající se vzdělávání a školství?
- Co mě zaujalo nebo co jsem četl/a v odborné pedagogické literatuře, v odborném tisku?
- Co mě momentálně tíží v mém studiu?
- Vytvořil/a jsem nějaké učební listy, texty, které považuji za zajímavé a prospěšné pro realizaci na své pedagogické praxi?

Kontrolní otázky

- Co je to profesní učitelské portfolio a jaký je jeho význam v učitelské profesi?
- Jaký je povinný obsah profesního učitelského portfolio a kdo jej kontroluje?
- V čem můžeme spatřovat úskalí při práci s profesním učitelským portfolio?
- Jakým způsobem může vedení školy využívat profesní portfolio učitele?
- Co přináší práce s portfolio učiteli?

Použitá literatura

- Píšová, M. (2007). *Portfolio v profesní přípravě učitele*. Pardubice: Univerzita Pardubice.
- Spilková, V. (2007). Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání. *Pedagogika*, 57(4), 338–348.
- Tomková, A. (2012). *Rámec profesních kvalit učitele: hodnoticí a sebehodnoticí arch*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání.
- Trunda, J. (2012). *Profesní portfolio učitele: Soubor metod k hodnocení a sebehodnocení*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání.

Oblast profesního rozvoje učitele

TÉMA Č. 3 Studentské portfolio

struktura, typy, tvorba, význam

Studentské portfolio

CÍLE VÝUKY

Výukové cíle:

- Představit studentům a studentkám význam a možnou strukturu studentského portfolio.
- Podpořit práci s odbornými zdroji informací.
- Podpořit diskusi ve studijní skupině.

Učební cíle:

- Definovat studentské portfolio a popsat jeho význam a možnou strukturu.
- Pracovat s odbornými zdroji.
- Diskutovat ve studijní skupině na dané téma.

KLÍČOVÁ SLOVA

- Struktura studentského portfolio
- Možnosti využití portfolio v profesní přípravě studentů učitelství
- Tvorba studentského portfolio v rámci realizace praxe

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Studentské portfolio

“Účelný a komolexní soubor dokumentů, který vypovídá o systematickém a kontinuálním úsilí studenta dosáhnout co nejlepších výsledků. Pomáhá studentovi neustále zlepšovat kvalitu jeho práce, je nástroje jeho neustálého zdokonalování.”
(Nezvalová, 2012)

“Uspořádaný soubor prací studenta a materiálů studenta za určitou dobu výuky, který poskytuje informace o procesu a výsledcích profesního rozvoje studenta.”
(Spilková, 2004)

“Uspořádaný a komentovaný soubor vybraných materiálů, vznikajících během učení.” (Tomková, 2007)

“Soubor dokladů o žákově učení, které vznikají za určité období při dosahování vzdělávacích cílů. Portfolio může mít rozmanité podoby a může sloužit různým cílům (Košťálová, Miková & Stang, 2008)

ÚKOL S ČASOVÝM
LIMITEM

VYHLEDEJ

PRACUJ VE SKUPINĚ

PREZENTUJ

Studentské portfolio

Na základě předchozích definic uvažujte a sepište odpovědi na otázky (10 minut):

- **Co je cílem tvorby studentského portfolio?**
- **Jste motivováni k tvorbě vlastního portfolio? Proč ano? Proč ne?**

Zamyslete se a diskutujte ve skupině (15 minut):

Co podle vás přináší práce se studentským portfoliem fakultnímu učiteli?

Co podle vás přináší práce se studentským portfoliem samotnému studentovi?

Zvolte si mluvčího skupiny a sdílejte své odpovědi s ostatními skupinami (15 minut).

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Význam studentského portfolia

Košťálová, Miková a Stang (2008, s. 112) :

- dává možnost společně monitorovat vývoj učení a diskutovat o něm s oporou v dokladech o žákově práci
- učí žáky rozpoznávat a označovat kvalitu ve vlastní práci (sebehodnocení)
- učí je identifikovat ukazatele pokroku ve vlastní práci v průběhu času
- umožňuje jim plánovat cíle výuky a pak sledovat, nakolik jich dosahují a co přispívá k jejich plnění
- přispívá k pocitu odpovědnosti žáků za vlastní práci, a tedy i k angažovanosti ve vlastním učení

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Využití studentského portfolia

3 základní přístupy (Svatoš, 2006):

1. Monitorující – produkty jsou “nakupeny” bez vážnějšího záměru, individuální a specifické – tedy mezi sebou nepoměřitelné
2. **Intervenčně regulační** – portfolio vzniká promyšleně, instituce spoluurčuje, co bude jeho obsahem, stává se analytickým nástrojem
3. **Intervenčně evaluační** – využití portfolio pro vygenerování obecnějších trendů jako zpětnou vazbu s evaluačním nábojem

ÚKOL S ČASOVÝM
LIMITEM

VYHLEDEJ

PRACUJ VE SKUPINĚ

PREZENTUJ

Přístupy ke studentskému portfoliu

Na základě předchozího slidu zkuste navrhnout obsah portfolia v přístupu (10 minut):

- **Monitorujícím –**
- **Intervenčně regulačním -**

Navrhněte také ideální strukturu portfolia podle vás. Zdůvodňujte jednotlivé body.

Zvolte si mluvčího skupiny a sdílejte své odpovědi s ostatními skupinami (15 minut).

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

V čem se portfolia mohou lišit?

Košťálová, Miková a Stang (2008)

1. podle **účelu** (pracovní, dokumentační, reprezentační)
2. podle toho, **kdo rozhoduje** o tom, jaký typ položek má být do portfolia sdružen
3. podle toho, **kdo vybírá** do portfolia konkrétní ukázky materiálů
4. podle způsobu **hodnocení**
5. podle stupně **uspořádanosti** a **výběrovosti** (pracovní, dokumentační, reprezentační)

NASTUDUJ SI

VYHLEDEJ

PRACUJ SAMOSTATNĚ

PREZENTUJ

Výzkumy studentských portfolií

Prostudujte kapitolu 4 v publikaci **Studentské portfolio jako výzkumný prostředek poznání cesty k učitelství : příspěvek k autoregulaci profesního učení a seberochove.**

Odpovězte na otázky:

Jak jsou popisováni začínající student učitelství? Vysvětlete.

Co bylo cílem kvantitativní výzkumné sondy a jaká byla její hlavní výzkumná zjištění?

Co bylo cílem kvalitativní výzkumné sondy a jaká byla její hlavní výzkumná zjištění?

Struktura studentského portfolia

Možný obsah studentského portfolia:

1. Autobiografický popis vývoje studenta, motivace k profesi (úvaha).
2. Realizovaná praxe, popis místa, analýza vzdělávacích dokumentů dané školy.
3. Protokoly z realizované praxe – výstupy a pozorování, popřípadě další didaktické materiály, které byly na praxi vytvořeny a využity.
4. Celkové hodnocení praxe studentem.

**O STRUKTUŘE VAŠEHO STUDENTSKÉHO PORTFOLIA BUDETE INFORMOVÁNI
V PŘEDMĚTU SOUVISLÁ PEDAGOGICKÁ PRAXE.**

Kontrolní otázky

- **Co je to studenstké portfolio a s jakými typy se můžeme setkat v přípravném vzdělávání budoucích učitelů?**
- **Jaký je význam tvorby studentského portfolio? Uved'te více hledisek.**
- **Proč bývá záměrem university/fakulty/ústavu řídit obsah studentského portfolio?**

Použitá literatura

- Košťálová, H., Miková, Š., & Stang, J. (2008). *Školní hodnocení žáků a studentů: se zaměřením na slovní hodnocení*. Praha: Portál.
- Lukášová, H., Svatoš, T., & Majerčíková, J. (2014). *Studentské portfolio jako výzkumný prostředek poznání cesty k učitelství: příspěvek k autoregulaci profesního učení a seberochoje*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.
- Píšová, M. (2007). *Portfolio v profesní přípravě učitele*. Pardubice: Univerzita Pardubice.
- Svatoš, T. (2006). Studentské portfolio jako zdroj poznání postojů začínajících studentů učitelství. *Pedagogika*, 56(1), 45-57.
- Tomková, A. (2004). Portfolio v pregraduální přípravě učitelů primární školy. In V. Spilková, *Současné proměny vzdělávání učitelů* (pp. 180-190). Brno: Paido.

Oblast profesního rozvoje učitele

TÉMA Č. 4 Portfolio dítěte

typy, možnosti využití a práce s
dětským portfoliem v prostředí
mateřské školy

Portfolio dítěte

CÍLE VÝUKY

Výukové cíle:

- Představit studentům a studentkám typy dětského portfolio v prostředí školy.
- Seznámit studenty a studentky se zatím nevyužitým potenciálem práce s dětským portfolio.
- Podpořit práci s textem a s internetovými zdroji informací.

KLÍČOVÁ SLOVA

- Typy dětského portfolio
- Možnosti využívání dětského portfolio v edukačním procesu
- Možné přístupy k práci s dětským portfolio
(konstruktivistický přístup, pozitivistický přístup)

Učební cíle:

- Definovat typy dětského portfolio v prostředí školy.
- Popsat možnosti využití různých typů portfolio v edukačním procesu.
- Vyhledat a zhodnotit relevanci informací nalezených na internetu.

Portfolio v prostředí školy

DĚTSKÉ PORTFOLIO

- Vytváří DÍTĚ
- Vybírá a řídí obsah
- Volí formu
- Reflektuje svou činnost

Cíl – podpora procesu učení, podpora procesů plánování, rozhodování, sebereflexe, rozvoj sebepoznání

PORTFOLIO „O ŽÁKOVÍ“

- Vytváří učitel
- Vybírá a řídí obsah
- Volí formu
- Diagnostikuje a hodnotí učební procesy žáka
- CÍL – diagnostika, hodnocení, prostředek k výuce, prostředek k dosahování cílů učitele

PROFESNÍ PORTFOLIO UČITELE

- Vytváří učitel
- Vybírá a řídí obsah
- Volí formu
- Reflektuje svou činnost

Cíl – podpora procesů plánování, rozhodování atd., rozvoj sebepoznání, prostředek k profesionalizaci učitele

ÚKOL S ČASOVÝM
LIMITEM

VYHLEDEJ

PRACUJ VE SKUPINĚ

PREZENTUJ

Dětské/žákovské portfolio

Pracujte s internetem a vyhledejte odpovědi na otázky (10 minut):

- **Jaké portfolio se objevují ve škole a můžeme je nazvat žákovskými/dětskými portfolii?**
- **K čemu tato konkrétní portfolio slouží v prostředí školy v edukačním procesu?**

Zamyslete se a diskutujte ve skupině (15 minut):

Co podle vás přináší práce s dětským portfoliem učiteli?

Co podle vás přináší práce s dětským portfoliem dítěti?

Komu by ještě mohla práce s dětským portfoliem něco přinést?

Zvolte si mluvčího skupiny a sdílejte své odpovědi s ostatními skupinami (15 minut).

ZAPAMATUJ SI

Jak můžeme přistupovat k práci s portfoliem?

POZITIVISTICKÉ PORTFOLIO

PORTFOLIO JAKO „**CÍL**“

KONSTRUKTIVISTICKÉ PORTFOLIO

PORTFOLIO JAKO „**CESTA**“

Jak můžeme přistupovat k práci s portfoliem?

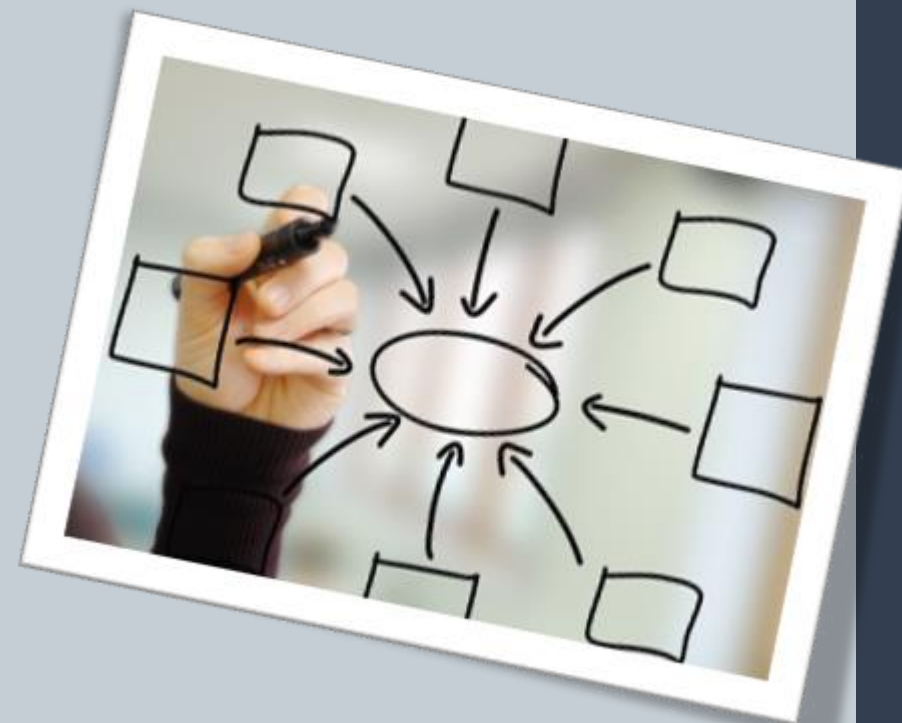
POZITIVISTICKÉ pojetí portfolia	KONSTRUKTIVISTICKÉ pojetí portfolia
• důraz je kladen na PRODUKT	• důraz kladen na PROCES
• hodnocení SUMATIVNÍ	• hodnocení FORMATIVNÍ
• aktérem je externí AUTORITA	• aktérem je učící se JEDINEC

Podle jakých kritérií můžeme portfolia třídit?

Košťálová, Miková a Stang (2008, str. 112 a 113)

- Podle **účelu**, k němuž se položky shromažďují,
- podle toho, **kdo rozhoduje** o tom, jaký typ položek má být do portfolia sdružen,
- podle toho, **kdo vybírá** do portfolia konkrétní ukázky materiálů,
- podle toho, **kdo hodnotí** obsah portfolia a podle stupně uspořádanosti a výběrovosti.

Jaké typy portfolia můžeme najít v prostředí školy?

TYPOLOGIE PORTFOLIA

- sběrné, pracovní, dokumentační
- výběrové, reprezentační, ukázkové
- diagnostické, hodnotící
- další typy..

E-portfolio vs. tradiční portfolio

ÚKOL S ČASOVÝM
LIMITEM

PRACUJ VE SKUPINĚ

PREZENTUJ

E-portfolio vs. tradiční portfolio

Napište 5 výhod a 5 limitů tradičního a e-portfolio:

(10 minut)

	Výhody	Limity
E-portfolio	1. 2. ...	1. 2. ...
Tradiční portfolio ("papírové")	1. 2. ...	1. 2. ...

Své odpovědi sdílejte s ostatními. (10 minut)

Jak je možné využít portfolio v prostředí školy?

- Portfolio jako nástroj k **poznání** žáka
- Portfolio jako nástroj k **hodnocení** žáka
- Portfolio jako nástroj k **diagnostice** žáka

Portfolio jako nástroj k poznání dítěte

- styl, přístup k učení
- zájmy, preference žáka
- osobnost
- rodinné zázemí
- a další...

Portfolio jako nástroj k hodnocení dítěte

SUMATIVNÍ HODNOCENÍ

FORMATIVNÍ HODNOCENÍ

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Portfolio jako nástroj k hodnocení dítěte

U = učitel/ka

SUMATIVNÍ HODNOCENÍ	FORMATIVNÍ HODNOCENÍ
Hodnocení učení	Hodnocení pro učení
U kontroluje to, co se jedinec doted naučil.	U kontroluje to, zda se jedinec rozhodl, co se bude učit dál.
Výsledky jsou prezentovány ve formální zprávě.	“Proces učení” je prezentován v rámci rozhovoru učitele s dítětem.
U shromažďuje jasné, jednoduché informace o jedinci – čísla, scóre, známky.	U obvykle shromažďuje podrobné, specifické a popisné informace o jedinci – slovní zpětná vazba.
U obvykle porovnává učení dítěte/žáka s ostatními (určitý standard).	U a jedinec se zaměřují na zlepšení ve srovnání s “předchozím” nejlepším standardem (sebe).
Není nutné zapojení učícího se jedince.	Zapojení učícího se jedince je nezbytné.

Portfolio jako nástroj k diagnostice dítěte

- **INFORMAČNÍ funkce**
 - – předávání informací o jedinci „všem aktérům“
- **MOTIVAČNÍ funkce**
 - – reflektování portfolia jako motiv k dalšímu kroku
- **KOMUNIKAČNÍ funkce**
 - – podpora slovní zásoby, vyjadřování, prezentační a jiné komunikační dovednosti
- **AUTOREGULAČNÍ funkce**
 - – řízení svého jednání, regulace aktivity směrem k vytyčeným cílům
- **DIAGNOSTICKÁ funkce**
 - – sledování pokroku jedince, IVP, reflexe pedagogických postupů učitele

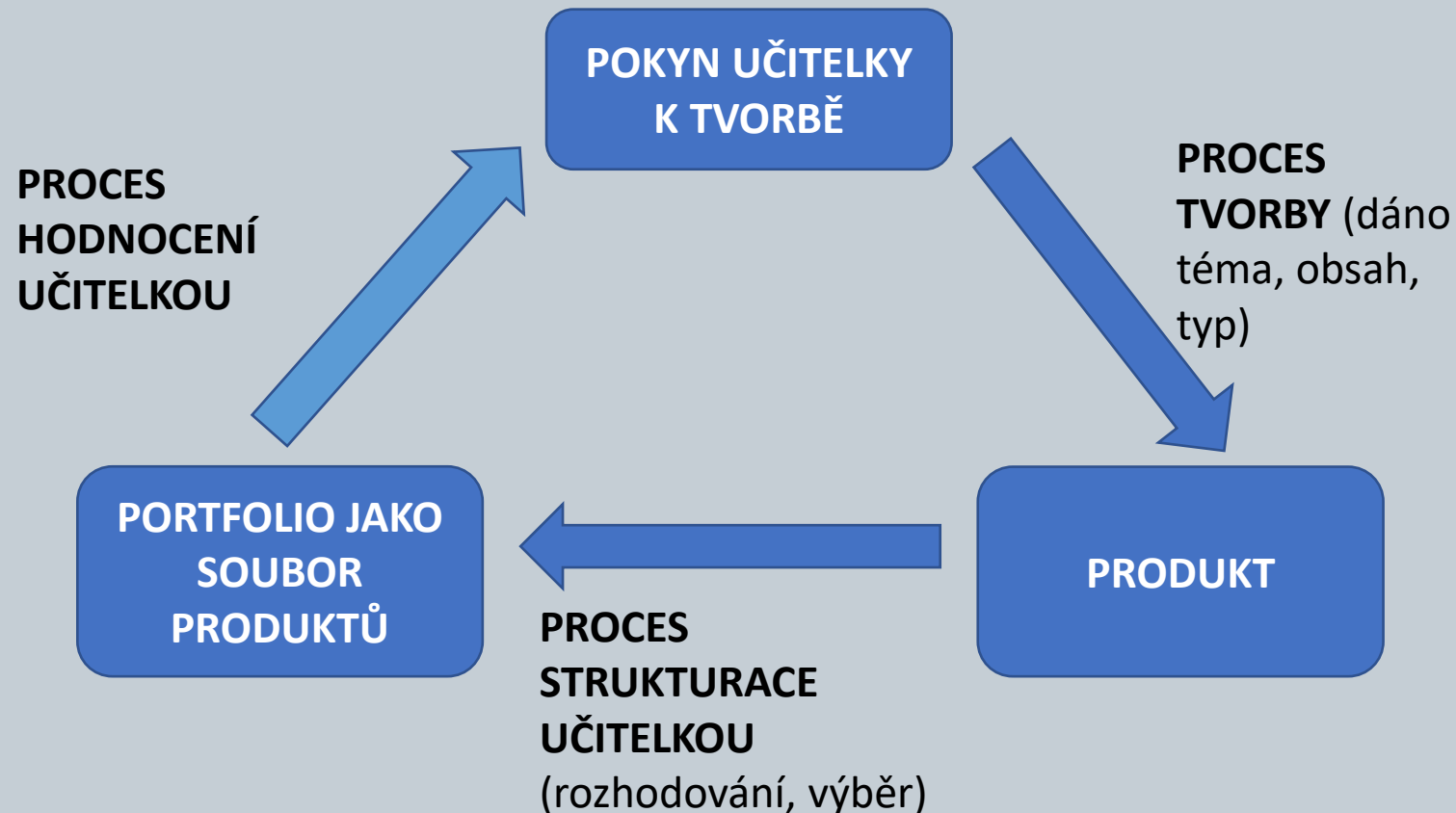

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Proces tvorby portfolia optikou pozitivistického přístupu

(Trávníčková, 2019)

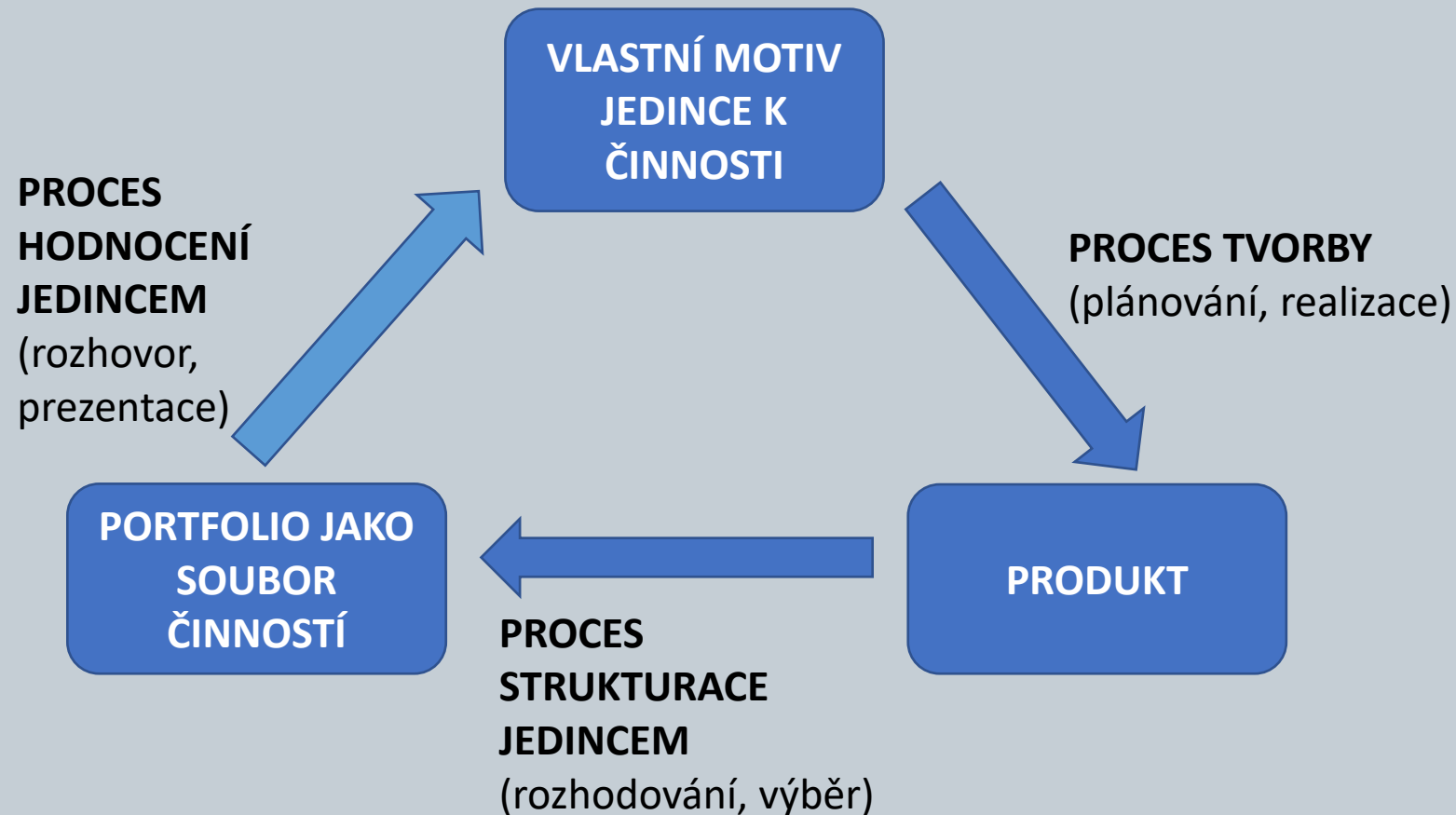

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Proces tvorby portfolia optikou konstruktivistického přístupu

(Trávníčková, 2019)

Kontrolní otázky

- Co je to dětské portfolio a s jakými typy se můžeme setkat v prostředí školy?
- Jak můžeme přistupovat k práci s dětským portfoliem? (dva přístupy)
- Jak je možné využít dětské portfolio ve škole a v edukačním procesu?
- Jaké dva základní typy hodnocení znáte a v čem se liší?
- Proč je záměrem učitele mateřské školy podpořit dítě v práci se svým vlastním portfoliem?

Použitá literatura

- Appl, J. D., Leavitt J. E. & Ryan M. A. (2014). Parent-child portfolios: „Look – This book is all about us!“. *Early childhood educational journal*. Springer.
- CERMAT (2008). Kvalita I., *Osobní portfolio žáka*. Dostupné z: http://www.esfkvalita1.cz/osobní_portfolio-koncepce.php
- Košťálová, H., Miková, Š., & Stang, J. (2008). *Školní hodnocení žáků a studentů: se zaměřením na slovní hodnocení*. Praha: Portál.
- Kratochvílová J. (2014). Jak vést portfolio s dětmi v mateřské škole. Metodický materiál. *Projekt interkulturního vzdělávání dětí, žáků a pedagogů*, Kvalita I.
- Morrison, R. (1999). Picture this! Using portfolios to facilitate the inclusion of children in preschool settings. *Early childhood education journal*, 27(1).
- Sitz, H., & Bartholomew, C. (2008). Powelful Portfolios for Young Children. *Early childhood education journal*. 36, 63-68.
- Trávníčková, P. (2019). *Využití dětského portfolia ve škole* [Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, Ustav školní pedagogiky]. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. <http://hdl.handle.net/10563/44781>
- Václavík, A. (2013). *Prezentačně-hodnotící předmětové portfolio v 7. ročníku ZŠ: případová studie*. Brno: Masarykova univerzita.

Oblast didaktické práce s portfoliem

TÉMA Č. 5 Projektování výchovně-vzdělávacího procesu

organizování, hodnocení, dokumentování

Projektování výchovně-vzdělávacího procesu

CÍLE VÝUKY

Výukové cíle:

- Představit studentům a studentkám základní didaktické kategorie.
- Podpořit práci s odbornými zdroji informací.
- Podpořit diskusi ve studijní skupině.

Učební cíle:

- Definovat jednotlivé didaktické kategorie a uvést příklady z praxe.
- Vyhledat informace v odborném textu.
- Diskutovat ve skupině na dané téma.

KLÍČOVÁ SLOVA

- Pedagogické strategie
- Didaktické kategorie
- Projektování edukačního procesu

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Jaké základní didaktické otázky bychom si měli položit?

- Jak můžeme charakterizovat vztah pojmů cíle, obsah, učební činnost a dalších?
- Jak můžeme chápat didaktické zásady?
- Jak můžeme charakterizovat cíle výuky?
- Jak můžeme charakterizovat formy výuky?
- Jak můžeme charakterizovat metody výuky?
- Jak můžeme charakterizovat materiální didaktické prostředky?

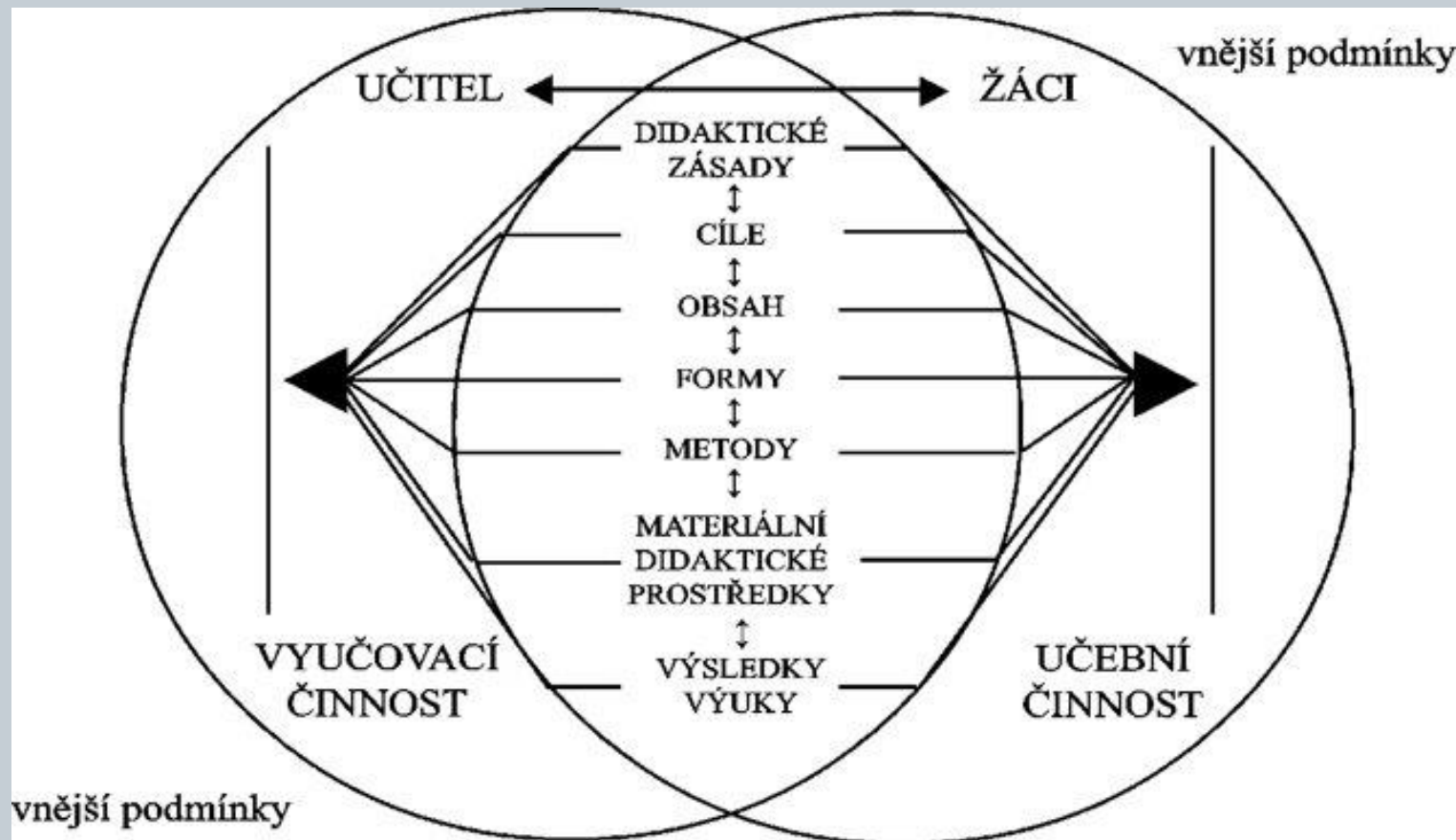

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Jak můžeme chápat vztah mezi pojmy...?

(Lukášová, 2010)

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Jak můžeme chápat didaktické zásady?

1. zásada celostního rozvoje osobnosti žáka
2. zásada vědeckosti
3. zásada spojení teorie s praxí
4. zásada individuálního přístupu
5. zásada názornosti
6. zásada uvědomělosti
7. zásada aktivity
8. zásada přiměřenosti
9. zásada soustavnosti (systematičnosti)
10. zásada trvalosti

(Lukášová, 2010)

ÚKOL S ČASOVÝM
LIMITEM

VYHLEDEJ

PRACUJ SAMOSTATNĚ

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Jak můžeme charakterizovat cíle výuky?

- ideální představa toho, čeho se má v činnosti dosáhnout

“Kategorie cíle je základním prvkem v systému didaktiky I teorie výchovy. Cíle determinují výběr obsahu, metod, organizačních forem i materiálních prostředků výchovy a vzdělávání.” (Turek, 2014)

Nastuduj si v Turek (2014) Didaktika – s. 35-77.

Z jakých klasifikací cílů můžeme vycházet?

Vyhledejte v knize Turek (2014) a odpovězte na otázku. (10 minut)

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Formulace cílů

- **Vyučovací cíl (jazykem učitele)**

= čeho chce učitel dosáhnout, jinými slovy co učitel chce u dětí:

podpořit, rozvíjet, naučit, představit, seznámit

- **Učební cíl (jazykem žáka/dítěte)**

= co má dítě vykonat

- vyjadřujeme s využitím aktivního slovesa (např. popsat, definovat, navrhnout, vytvořit)

- **Příklad formulace vyučovacích cílů:**

Představit dětem vybraná zvířata v lese.

Rozvíjet kritické myšlení dětí.

Naučit děti pracovat s lupou.

Podpořit zvědavost dětí.

- **Příklad formulace učebních cílů:**

Vyjmenovat zvířata žijící v lese.

Navrhnout vlastní postup realizace pokusu.

Použít lupu při realizaci pozorování.

Formulovat výzkumný problém otázkou.

Vyučovací cíl a učební cíl na sebe navazují. Viz příklad formulace. Cíle současně odrážejí dané učivo, vážou se na volbu OF, metod i didaktických prostředků.

ZAPAMATUJ SI

Jakých chyb se můžeme dopouštět při formulaci cílů výuky?

- **OBECNĚ** definované cíle
- cíl je **VYJÁDŘEN OBSAHEM**
- formulace připouští různé **INTERPRETACE**
- cíl je nahrazen **POPISEM ČINNOSTI**

ÚKOL S ČASOVÝM
LIMITEM

PRACUJ SAMOSTATNĚ

PREZENTUJ

Formulace cílů

Pokuste se naformulovat:

- 3 vyučovací cíle a na ně navazující 3 učební cíle.

(15 minut)

Své cíle sdílejte s ostatními ve skupině. Diskutujte o jejich správnosti.

(15 minut)

Viz předchozí slide.

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Jaké znalosti můžeme ve výuce sledovat?

- znalosti **DEKLARATIVNÍ**
- znalosti **PROCESUÁLNÍ**
-
- znalosti **KONTEXTUÁLNÍ**

VĚDET CO

VĚDET JAK

VĚDET PROČ

(Lukášová, 2010)

ZAPAMATUJ SI

Jak můžeme charakterizovat organizační formy výuky?

- Definováním OF odpovídáme současně například na tyto otázky:
- *Kolik dětí má učitel učit?*
- *Kde se má edukační proces realizovat?*
- *Jak často a jak dlouho má edukační proces trvat?*
- *Jaká má být stabilita skupin dětí v edukačním procesu?*
- *Jaká má být organizační jednotka edukačního procesu?*

(Turek, 2014)

“Organizační formy jsou určitým uspořádáním všech složek výuky (tj. činnosti, komunikace a součinnosti učitele, žáka, obsahu učiva a metod výuky) v daných časových a prostorových podmínkách.” (Šafránková, 2011)

Jak můžeme charakterizovat organizační formy výuky?

OF podle vztahu k osobnosti žáků

- a) Vyučování individuální
- b) Vyučování hromadné
- c) Vyučování skupinové
- d) Samostatná práce
- e) Vyučování týmové
- f) Vyučování párové

OF podle charakteru výukového prostředí

- a) Výuka ve třídě
- b) Výuka v odborných učebnách a v laboratořích
- c) Výuka v dílně
- d) Výuka na školním pozemku
- e) Výuka v muzeu, zoo či jiném praktickém přirozeném prostředí
- f) Vycházka a exkurze
- g) Učební den (v odborném výcviku na SOU)

OF podle délky trvání

- a) Vyučovací hodina (základní, výkladová, procvičovací, diagnostická)
- b) Zkrácená či rozdělená vyučovací hodina
- c) Dvouhodinová výuková jednotka – např. při dílenském vyučování, ve výtvarné výchově.

Jaké organizační formy můžeme využít v prostředí mateřské školy?

Například:

- Řízená činnost
- Vzdělávací centra
- Skupinová práce
- Vycházka
- Hra
- Dramatizace
- ...

Jak můžeme charakterizovat výukové metody?

“Záměrné uspořádání učiva, činnosti učitele a žáků, zaměřené na dosažení cílů vyučovacího procesu při respektování didaktických zásad.” (Turek, 2014, s. 240)

- KLASICKÉ VÝUKOVÉ METODY
- AKTIVIZUJÍCÍ VÝUKOVÉ METODY
- KOMPLEXNÍ VÝUKOVÉ METODY

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Které metody patří do klasických výukových metod?

1. Metody výuky z hlediska **pramene poznání a typu zdroje znalostí žáků**

(metody slovní, názorně-demonstrační, praktických činností a dovedností)

2. Metody z hlediska **aktivity a samostatnosti žáků:**

(metody sdělovací, samostatné práce žáků, badatelské, výzkumné, heuristické)

3. Struktura metod z hlediska **důrazu na myšlenkových operace:** v učebních činnostech žáků

(postup srovnávací, induktivní, deduktivní, analyticko-syntetický apod.)

4. Struktura metod z hlediska **důrazu na myšlenkových operace:** v učebních činnostech žáků

(metody motivační, expoziční, fixační, diagnostické, aplikační)

5. Varianty metod z hlediska výukových **forem a prostředků**

(kombinace metod s vyučovacími formami, pomůckami)

(Maňák a Švec, 2003, s. 46-49)

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Které metody patří do aktivizujících výukových metod?

- **Metody diskusní**
- **Metody heuristické, řešení problémů**
- **Metody situační**
- **Metody inscenační**
- **Didaktické hry**
- **Metoda problémové výuky**

(Maňák a Švec, 2003, s. 46-49)

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Které metody patří do komplexních výukových metod?

- Skupinová a kooperativní výuka
- Brainstorming
- Projektová výuka
- Partnerská výuka
- Individuální a individualizovaná výuka
- Otevřené učení
- Televizní výuka
- A další...

(Maňák & Švec, 2003, s. 46-49)

NASTUDUJ SI

ZAPAMATUJ SI

Jak můžeme charakterizovat materiální didaktické prostředky?

- Skalková (2007, s. 233); Maňák & Švec (2003, s. 259)
- **skutečné předměty**
- **modely statické a dynamické**
- **přístroje a technická zařízení**
- **zobrazení, statické a dynamické projekce**
- **zvukové pomůcky**
- **dotykové pomůcky**
- **literární pomůcky**
- **nosiče informací pro PC**

ÚKOL S ČASOVÝM
LIMITEM

DISKUTUJ

PRACUJ VE SKUPINĚ

PREZENTUJ

Jak přistupovat k digitálním vzdělávacím technologiím?

- časový limit na aktivitu - 30 minut
- Diskutujte ve skupině nad problematikou práce s digitálními vzdělávacími technologiemi v prostředí mateřské školy. Uveďte benefity, rizika, argumentujte.
- Následně sdílejte své názory s ostatními skupinami.

Kontrolní otázky

- Jak můžeme charakterizovat vztah pojmů cíle, obsah, učební činnost a dalších?
- Jak můžeme chápat didaktické zásady?
- Jak můžeme charakterizovat cíle výuky?
- Jak můžeme charakterizovat formy výuky?
- Jak můžeme charakterizovat metody výuky?
- Jak můžeme charakterizovat materiální didaktické prostředky?

Použitá literatura

- Lukášová H. (2010). *Kvalita života dětí a didaktika*. Praha: Portál.
- Lukášová, H. (2015). *Učitelské sebepojetí a jeho zkoumání*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií.
- Maňák, J., & Švec, V. (2003). *Výukové metody*. Brno: Paido.
- Skalková, J. (2007). *Obecná didaktika: 2., rozšířené a aktualizované vydání*. Praha: Grada.
- Šafránková, D. (2011). *Pedagogika*. Praha: Grada.
- Turek, I. (2014). *Didaktika* (Tretie, prepracované a doplnené vydanie). Bratislava: Wolters Kluver.
- Wiegerová, A. (2012). *Self-efficacy v edukačných súvislostiach*. Bratislava: SPN - Mladé letá. <http://hdl.handle.net/10563/18673>